

กฎหมายไทยกับการกำหนดบทบาทของประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟู
ผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคม ศึกษาเปรียบเทียบประเทศญี่ปุ่น
Thai Law and Determination of People's Role in Giving Assistance, Correction
and Rehabilitation to Prisoners in a Penitentiary Getting Back to
the Society Comparative study of Japan

รองศาสตราจารย์ภัญญิญา สิริบรรพิตพัฒน์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

140 หมู่ 4 ถนนติวาน

นท์ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000

*Email: thailandtoon33@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคม โดยทำการศึกษาระบบของการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคมของประเทศไทย และศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น เพื่อที่จะได้นำมาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบของการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคมไทยได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ในระบบของการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น ไม่ได้มีการกำหนดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในขณะอยู่ในเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยมีเนื้อหาในการกำหนดประเภทของกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของเรือนจำ และมีการสร้างระบบการติดต่อประสานงานในการอำนวยความสะดวก ระหว่างองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ กับเรือนจำ ตลอดจนกำหนดให้ภาคประชาชนและชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เองในการพัฒนาที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการของเรือนจำ

คำสำคัญ: บทบาทของประชาชน, การช่วยเหลือ, แก่ไข, ฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคม

Abstract

This article's objective is to study the people's role in giving assistance, correction and rehabilitation to prisoners in a penitentiary getting back to the society by studying a system of giving assistance, correction and rehabilitation to prisoners in a penitentiary getting back to the society in Thailand and Comparative study of Japan in order to be applied as improving guidelines for the system of giving assistance, correction and rehabilitation to prisoners in a penitentiary getting back to the society of Thailand efficiently. On the basis of the results of this research, it can be concluded that the system of giving assistance, correction, and rehabilitation to prisoners in a penitentiary has not specified that people shall have to participate in the assistance, correction and rehabilitation to prisoners while they are in the penitentiary, whether preparing vocational or professional training for getting back to the society proficiently. Therefore, the Penitentiary Act, B.E. 2560 (2017) should be amended by specifying contents of a type of various activities in order that a community can have participated in the activities of the penitentiary and establishing a contacting and coordinating system for facilitating among voluntary organizations and the penitentiary. In addition, it should specify that people and community should initiate to make a creation itself for developing the penitentiary's affair management.

Keyword: People's Role, Giving Assistance, Correction, Rehabilitation to Prisoners in a Penitentiary Getting Back to the Society

1. บทนำ

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุม และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กร พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไข พันฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับมีอำนาจหน้าที่ (ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์, ออนไลน์) ดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักออาชญาวิทยา และหลักทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ
3. ดำเนินการเกี่ยวกับการสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง
4. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

นอกจากนี้ยังมีภารกิจลำดับรองที่ต้องแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม รวมทั้งให้การการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้มีความรู้ และมีวิชาชีพติดตัวเพื่อสามารถประกอบวิชาชีพเลี้ยงตนเองได้ ภายหลังจากพ้นโทษ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการแก้ไข พันฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมนั้น ได้กำหนดไว้ตามนโยบายของผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ทำให้เรือนจำแต่ละแห่งกำหนดแผนฟื้นฟูเองตามนโยบายของผู้บริหารเรือนจำ โดยกรมราชทัณฑ์ได้ทำข้อตกลงกับหน่วยงานราชการอื่นไว้ให้เข้ามาช่วยในการช่วยเหลือในการแก้ไข พันฟูแล้วก็เป็นหน้าที่ของเรือนจำแต่ละแห่งว่าจะกำหนดแผนฟื้นฟูอย่างไร (วิจักดิ์ ปัญญาณี, 2559 : 153) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินการฟื้นฟูผู้ต้องขังดังกล่าวเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการกับหน่วยงานราชการ ทั้งนี้ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมมือกับหน่วยงานรัฐถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็

ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, 2550 : 1) ดังนั้นจึงจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดสรรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐมีส่วนสำคัญอย่างมากในรัฐเสรีประชาธิปไตย และการช่วยเหลือ แก้ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคมนั้นก็ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อที่จะช่วยเหลือ และฟื้นฟูสภาพจิตใจ รวมถึงการฝึกวิชาชีพให้มีความรู้ และมีวิชาชีพติดตัวเพื่อสามารถประกอบวิชาชีพเลี้ยงตนเองได้ภายหลังจากพ้นโทษ รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนในสังคมให้การยอมรับกับนักโทษที่พ้นการลงโทษออกมาใช้ชีวิตปกติ และสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้ โดยไม่เป็นที่รังเกียจของสังคม ซึ่งในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาบทบาทของประชาชน เพื่อให้ความช่วยเหลือ แก้ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำในประเทศไทยและในต่างประเทศ เพื่อที่จะได้ปรับปรุงบทบาทของประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ แก้ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การกำหนดบทบาทของประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ แก้ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทย

ปัจจุบันพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้มี คณะ กรรมการ คณะ หนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการราชทัณฑ์” ประกอบด้วย (มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560)

- (1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ

(2) ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ

(3) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 9 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อัยการสูงสุด และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านนิติศาสตร์ ด้านศาสนา ศิลปะ หรือวัฒนธรรม ด้านอาชีวศึกษา ด้านทันตวิทยา ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านจิตวิทยา และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์ ด้านละ 1 คน

โดยทั้งนี้ ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมราชทัณฑ์จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ (มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560) ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจด้านการราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์ตามที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

(2) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการวางระเบียบกรมราชทัณฑ์

(3) ให้ความเห็นชอบกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(4) กำหนดหรือเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานราชทัณฑ์ หรือการดำเนินการตามแผนการบริหารงานราชทัณฑ์ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกและเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

พฤตินิสัยผู้ต้องขัง และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อพิจารณา

(5) กำหนดมาตรฐานการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของเรือนจำให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้

(6) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

นอกจากนี้ บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรีที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (มาตรา 76 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560) ดังนั้น กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ในหมวดที่ 2 เรื่องเจ้าพนักงานประจำเรือนจำ ยังคงบังคับใช้จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ซึ่งมีเนื้อหากำหนดให้ทุกเรือนจำมีผู้บัญชาการเรือนจำควบคุมอยู่ แต่หากเรือนจำใดมิได้มีผู้บัญชาการโดยเฉพาะ (ข้อ 10 กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479) ให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ถ้าเป็นเรือนจำจังหวัด ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องที่ซึ่งเรือนจำนั้นตั้งอยู่เป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่ง

(2) ถ้าเป็นเรือนจำอำเภอ ให้นายอำเภอแห่งท้องที่ซึ่งเรือนจำนั้นตั้งอยู่เป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่ง

อย่างไรก็ตาม ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอที่ตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดนั้น และผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไป และมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเจ้าพนักงานตลอดจนผู้ต้องขังทั้งปวงที่สังกัดกิจการเรือนจำนั้น (ข้อ 11 กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479) นอกจากนี้ที่ดังกล่าวแล้ว ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้อง

(1) ตรวจสอบเรือนจำตามระเบียบที่กำหนดไว้

(2) เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขผู้ต้องขัง เปิดโอกาสให้ร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที่

(3) ควบคุมเจ้าพนักงานและกิจการของเรือนจำ

ผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่งซึ่งต้องบังคับบัญชากิจการเรือนจำชั่วคราวด้วยนั้น เมื่อมีเหตุผลอันสมควรก็มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นผู้แทนสำหรับเรือนจำชั่วคราวนั้นได้ แต่ถ้าข้าราชการที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนมีตำแหน่งต่ำกว่าชั้นหัวหน้าแผนก ต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีก่อน และผู้บัญชาการเรือนจำซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยเฉพาะ และมีหน้าที่ต้องบังคับบัญชากิจการเรือนจำชั่วคราวด้วยนั้น จะแต่งตั้งผู้แทนสำหรับเรือนจำชั่วคราวได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากอธิบดี (ข้อ 12 กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479)

ในกรณีที่ผู้บัญชาการเรือนจำมิได้อยู่ประจำหน้าที่ (ข้อ 13 กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479) ให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ถ้าเป็นเรือนจำซึ่งมีผู้บัญชาการโดยเฉพาะ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำรองลงมาเป็นผู้รักษาการแทน

(2) ถ้าเป็นเรือนจำที่ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือนายอำเภอเป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่งให้ผู้รักษาการในตำแหน่งหรือผู้รักษาการแทนข้าหลวงประจำจังหวัด หรือนายอำเภอ แล้วแต่กรณีเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บัญชาการเรือนจำ

3. ปัญหาการกำหนดบทบาทของประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคม

สำหรับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์นอกจากการควบคุม และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังแล้ว ยังมีภารกิจรองที่ต้องพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริตให้กับนักโทษเพื่อที่จะให้นักโทษที่พ้นโทษออกไปแล้วได้มีอาชีพ และวิชาชีพติดตัวออกไปในการเริ่มต้นชีวิตใหม่หลักนักโทษ โดยในปัจจุบันอธิบดีกรมราชทัณฑ์จะเป็นผู้กำหนดนโยบายในการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพ ซึ่งเห็นได้จากการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกระทรวงแรงงานกับกระทรวงยุติธรรม ในการพัฒนาฝีมือแรงงานผู้ต้องขังและส่งเสริมการมีงานทำของผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ ทั้งนี้ในการกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพของแต่ละเรือนจำนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บัญชาการเรือนจำในแต่ละที่ที่จะกำหนดนโยบายออกมาในรูปแบบได้ และการกำหนด

นโยบายดังกล่าวก็ไม่มีกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในการพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อให้ผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวพ้นโทษออกไปสามารถใช้ความรู้และวิชาชีพที่ฝึกอบรมในเรือนจำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ เพราะ ยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก การที่กำหนดให้ประชาชนภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขัง จะทำให้ผู้ต้องขังได้รับรู้อาชีพใหม่ๆ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการในอาชีพนั้นๆ ได้

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 จะเห็นได้ว่า ไม่มีกำหนดเรื่องของการให้ประชาชนหรือองค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยในปัจจุบันสังคมได้ยอมรับเรื่องของสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น และเปิดกว้างให้โอกาสสำหรับผู้ที่กระทำผิดแล้วกลับตัวเป็นคนดีสามารถเข้าทำงานทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนได้ ดังนั้น องค์กรภาคประชาชนและประชาชนจึงสมควรที่จะมีบทบาทในการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม เพราะ นักโทษในเรือนจำเหล่านี้หากพ้นโทษออกไปก็ต้องไปอยู่รวมกันกับสังคม การได้รับความช่วยเหลือจากภาคประชาชนจะทำให้ นักโทษเหล่านี้เกิดความเชื่อมั่นว่าเมื่อออกจากเรือนจำไปแล้วจะได้รับการยอมรับจากสังคม และไม่ถูกตราหน้าว่าเคยกระทำผิดหรือเคยต้องโทษในคดีอาญามาแล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ที่ยังใช้บังคับอยู่ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาในเรื่องของการกำหนดนโยบายของการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม แต่ทั้งนี้แนวทางการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากขึ้นอยู่กับ การกำหนดของผู้บัญชาการเรือนจำแต่ละคน ในแต่ละที่ ทั้งนี้หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือโยกย้ายผู้บัญชาการเรือนจำตามวาระก็จะทำให้แนวทางหรือนโยบายในการช่วยเหลือ แก้อัย และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคมเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดปัญหาในเรื่องของการไม่กำหนดให้ประชาชน

มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำในการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อที่จะได้มีวิชาชีพติดตัวไปในเวลาที่พ้นโทษ และให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยผลของความล้ำสมัยของกฎหมายดังกล่าว ส่งผลให้การช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคมไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการที่จะช่วยเหลือ และฟื้นฟูนักโทษที่จะพ้นโทษออกไปเป็นคนดีของสังคม และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคมและเยาวชนรุ่นหลังต่อไป

ดังนั้น การกำหนดนโยบายของผู้บังคับบัญชาในเรื่องของการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการไม่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำในการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต จะส่งผลเสียต่อระบบของการช่วยเหลือหรือการฟื้นฟูให้นักโทษออกมาเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และไม่สามารถที่จะแก้ไขการกระทำผิดซ้ำซากของนักโทษที่พ้นโทษไปแล้ว รวมไปถึงการแก้ไขปัญหานักโทษที่มีจำนวนมากจนล้นคุกเหมือนในปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งผลให้ประชาชนในสังคมไม่มีความเชื่อมั่นต่อระบบฟื้นฟูนักโทษของกรมราชทัณฑ์ และไม่ให้ความเชื่อมั่นในตัวของผู้ที่พ้นโทษออกมาแล้ว ทำให้ผู้พ้นโทษไม่ได้รับการยอมรับจากทางสังคม เกิดการกีดกันในการอยู่ร่วมกันหรือการเข้าทำงานในภาคส่วนต่างๆ ได้ แต่หากเกิดการกีดกันหรือการไม่ยอมรับในสังคมก็จะก่อให้เกิดอาชญากรรมเหมือนที่ผ่านมา มา ตลอดจนทำให้สังคมไม่ได้รับความสงบเรียบร้อยในการดำรงชีพ นั่นเอง

4. การกำหนดบทบาทของประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ แก่ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทย

ในประเทศไทยมีองค์กรที่ให้การช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิดคืนสู่สภาพปกติ ได้แก่ องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กระทรวงยุติธรรม, 2555 : 6-8)

1. สำนักงานการช่วยให้คืนสู่สภาพปกติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

สำนักงานการช่วยให้คืนสู่สภาพปกติเป็นหน่วยงานภายในของกระทรวงยุติธรรมและเป็นความรับผิดชอบในการจัดการต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ ได้แก่ เรื่องของความสัมพันธ์ทางครอบครัว ในการให้อภัย เรื่องของความสัมพันธ์ ที่จะทำทัณฑ์บนในการปล่อยตัวชั่วคราว การปล่อยตัวโดยการอภัยโทษ การสิ้นสุดโดยความไม่ชัดเจนของคำพิพากษา และการปล่อยตัว (ยก

ฟ้อง) เรื่องของการปล่อยตัวโดยรอลงอาญา การปล่อยตัวผู้กระทำผิด การดูแลหลังจากออกจากเรือนจำในทันที

2. คณะกรรมการแห่งชาติของการช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้คืนสู่สภาพปกติ

คณะกรรมการฯ นี้ ได้ก่อตั้งอยู่ในกระทรวงยุติธรรมตามนัยของการให้บริการของกฎหมายของการช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้คืนสู่สภาพปกติ ได้มีการเพิ่มประธานและสมาชิกขึ้นอีก 4 คน ประธานและสมาชิกทั้ง 4 คน ได้แต่งตั้งขึ้นโดยรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ภายใต้การเห็นชอบของที่ประชุมทั้ง 2 แห่งของสภานิติบัญญัติแห่งชาติญี่ปุ่น

คณะกรรมการแห่งชาติของการช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้คืนสู่สภาพปกติของผู้กระทำผิดทางอาญา เป็นการรับผิดชอบ และข้อผูกมัดของการบริหารของสภานิติบัญญัติทั้ง 2 แห่งของญี่ปุ่น ดังต่อไปนี้ คือ การให้คำแนะนำและการเริ่มปฏิบัติการขออภัยโทษพิเศษ, การลดหย่อนโทษตามกฎหมายของคำพิพากษา การยินยอมโดยเฉพาะเจาะจงเฉพาะบุคคล การลดโทษจำคุกของการประหารชีวิตตามคำพิพากษา หรือการบูรณะสิทธิกับการเอาใจใส่บุคคลโดยเฉพาะเจาะจงการตรวจสอบและสืบจนแน่ชัดในเรื่องราว ได้กระทำโดยคณะกรรมการการทำทัณฑ์บนของส่วนภูมิภาค โดยระบุไว้ในกฎหมายการช่วยเหลือของผู้กระทำผิดกฎหมาย และกฎหมายของการอุทธรณ์การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้พันของความคิดเห็นจากบางคนถึงกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการอนุมัติของการก่อตั้งกระบวนการยุติธรรมบุคคล สำหรับการช่วยเหลือของกฎหมายการช่วยเหลือผู้กระทำผิดกฎหมายให้คืนสู่สภาพปกติ และกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงการให้คำแนะนำถึงกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการอนุมัติ ต่อการก่อตั้งบุคคลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับการบรรเทา หรือการลดโทษจำคุกของการลงโทษประหารชีวิตของนักโทษตามนัยของกฎหมายการย้ายข้ามประเทศของนักโทษตามคำพิพากษา

3. การปล่อยตัว โดยมีทัณฑ์บน โดยคณะกรรมการส่วนภูมิภาค

คณะกรรมการส่วนภูมิภาคได้ก่อตั้งโดยอยู่ในแต่ละเขต ซึ่งมีฐานะเดียวกันภายใต้ขอบเขตอำนาจในการตัดสินคดีของทั้ง 8 เขตของศาลสูงทั่วประเทศ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 3 คน หรือมากกว่านั้น คณะกรรมการมีความรับผิดชอบในหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ การให้โอกาสปล่อยตัวโดยมีทัณฑ์บน หรือยกเลิกการกำหนดโทษ การให้โอกาสปล่อยตัวชั่วคราวการให้โอกาสปล่อยตัวโดยมีทัณฑ์บน หรือ

ปล่อยตัวเยาวชนเพื่อเข้าฝึกฝนในโรงเรียน เลื่อนการรอง
อาญาตามคำสั่งของคำพิพากษาของผู้ทำผิดกฎหมาย
ออกไปชั่วคราว หรือเพิกถอนกำหนดโทษการให้โอกาส
ปล่อยตัวโดยมีทัณฑ์บนตามคำแนะนำของกลุ่มสตรี
แม่บ้าน หรือเพิกถอนการกำหนดโทษ รวมถึงการ
ควบคุมดูแลกิจกรรมประจำวันของสำนักงานคุมประพฤติ
(วิจักจณ์ ปัญญาณี, 2559 : 102)

4. สำนักงานคุมประพฤติ

สำนักงานคุมประพฤติ เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับ
สาธารณชนแห่งชาติ ทำงานกับอาสาสมัครเจ้าหน้าที่คุม
ความประพฤติ สนองความต้องการเพื่อที่จะคุมความ
ประพฤติและดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวของสังคมตาม
เหตุการณ์กับบุคคลต่าง ๆ เป็นผู้ซึ่งมีข้อผูกมัดกับผู้กระทำ
อาชญากรรม หรือผู้ที่ยังเป็นผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิด
สถานเบา เป็นการป้องกันการกระทำทางอาชญากรรมได้
ดีที่สุด การป้องกันการกระทำด้วยการมีความรอบรู้ หรือ
วินิจฉัยที่รอบคอบด้วยจิตวิทยา ทางด้านนิติศาสตร์
สวัสดิการ สังคมวิทยา และอบรมให้ผู้กระทำผิดอื่น ๆ ได้
คืนสู่สภาพปกติ สามารถพบปะญาติพี่น้อง และดำรงชีวิต
ได้ตามปกติ

5. ผู้ประสานงานการทำให้คืนสู่ปกติ

ผู้ประสานงานการทำให้คืนสู่ปกติ เป็น
สำนักงานสาธารณะประโยชน์ เป็นผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตรง
ตามเงื่อนไข เสมือนเป็นผู้ทำการบำบัดโรคทางจิตทาง
สังคมของผู้ใช้แรงงาน พร้อมกับมีทักษะที่เชี่ยวชาญเป็น
อย่างดี ผู้ประสานงานนี้จะมีส่วนส่งเสริมสุขภาพจิต
ของงานสวัสดิการในการช่วยให้คืนสู่สภาพปกติ งานนี้คือ
ผู้ประสานงานของสังคมตามกรณีของบุคคลจากผู้มี
สาเหตุมาจากความเคร่งเครียด รุนแรง จากปัญหาต่าง ๆ
ภายใต้เงื่อนไขของการมีสติที่ไม่ปกติ

6. สำนักงานคณะกรรมการการคัดกรอง เจ้าหน้าที่อาสาสมัครการภาคทัณฑ์

คณะกรรมการการคัดกรองเจ้าหน้าที่
อาสาสมัครการภาคทัณฑ์ เป็นองค์การที่เกี่ยวข้องกับ
สำนักงานการภาคทัณฑ์ที่จะเสนอความคิดเห็น
คำแนะนำแก่คณะกรรมการ หรือยกเลิกสำนักงาน
อาสาสมัครการภาคทัณฑ์

บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมของงาน
เรือนจำ

ในระบบงานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น
งานบังคับโทษจำคุกจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็น
อย่างมาก ซึ่งมีพัฒนาการและวิวัฒนาการที่ยาวนานและ
ต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูปรับพฤติกรรมนิสัยหรือ

การคุมประพฤติ ในระหว่างผู้ต้องขังได้รับโทษและ
ภายหลังการปล่อยตัวแล้ว เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ปริมาณ
ผู้ต้องขังไม่ล้นเรือนจำ หน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่น
ตระหนักถึงข้อดีของการมีส่วนร่วมของชุมชนอันเป็นภาค
ประชาสังคม ในปี ค.ศ. 1992 สำนักงานคุมประพฤติจึง
ออกนโยบายชื่อว่า ระบบการปรับพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำ
ความผิด (Community Participation Program) ซึ่งมี
ลักษณะเป็นกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบของการมี
ส่วนร่วมของประชาชน โดยมีลักษณะ 4 ประการ (ธานี
วรภัทร์, 2555 : 172) คือ

1. มีประเภทของกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้
เพื่อที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่แต่ละคนหรือแต่
ละกลุ่มสนใจอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือและมีความถนัด
2. การสร้างระบบการติดต่อประสานงานที่ดี
ในการอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดี
ระหว่างองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ กับเรือนจำ
3. ให้ภาคประชาสังคมคิดริเริ่มสร้างสรรค์เอง
โดยภาครัฐจะเป็นฝ่ายที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือ
ตลอดทั้งการพัฒนา
4. มุ่งเน้นนโยบายในระดับรากหญ้า และต้อง
สามารถควบคุมป้องกันอาชญากรรมไม่ให้มีอิทธิพลเหนือ
ชุมชน

นอกจากนี้ ในประเทศญี่ปุ่นจะมีอาสาสมัคร
ในกิจการราชทัณฑ์ ซึ่งมีบทบาทค่อนข้างมากทั้งในการ
คุมประพฤติและกิจการราชทัณฑ์ โดยจะเข้ามามีส่วน
ร่วมกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการให้การศึกษาด้าน
วิชาการและศาสนาแก่ผู้ถูกคุมขัง รวมทั้งแก้ไขปัญห
ส่วนตัว ปัญหาทางบ้านและการเตรียมตัววางแผนชีวิต
ภายหลังการถูกปล่อยตัว และยังมีระบบอาสาสมัครเป็น
เพื่อนคนคุก ซึ่งอาสาสมัครจะเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังและให้
ความช่วยเหลือด้านกำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความบันเทิง
รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ต้องขัง (วิจักจณ์ ปัญญาณี,
2559 : 105) เป็นต้น

ในประเทศญี่ปุ่นมีหน่วยงานเอกชนที่
ดำเนินการในด้านการช่วยเหลือผู้กระทำคว
มผิดให้คืนสู่สภาพซึ่งเป็นกรณีที่ประชาชนในภาคเอกชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจการภาครัฐ คือ สำนักงาน
อาสาสมัครการภาคทัณฑ์ซึ่งเป็นนักการเมืองในท้องถิ่นจะ
เป็นผู้จัดหาผู้ให้การอุปถัมภ์ เหตุเพราะนิติบุคคลที่อุทิศ
ตนทางอาชญากรรม หรือเยาวชน เป็นผู้ที่สามารถ
ไว้วางใจได้ เป็นเสมือนเป็นเสียงของสมาชิกของการ
ดำเนินการตามความต้องการเช่นนั้น ๆ ในสังคมชั้นสูง
จุดสำคัญของการดำเนินงานตามความต้องการเช่นนี้ ทาง

สำนักงานจะต้องมีบุคคล ที่มีชื่อเสียง เป็นคนที่น่าเชื่อถือ มีความประพฤติที่น่ายกย่อง มีเวลามากพอ และมีความกระตือรือร้นสำหรับการตอบสนองการทำงานได้เพียงพอ อย่างดีที่สุด ในฐานะที่เป็นอาสาสมัครของสำนักงานการภาคทัณฑ์ ทั้งนี้ ในแต่ละสำนักงานการภาคทัณฑ์ได้ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น ซึ่งกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งไว้ เพื่อจุดประสงค์ในการมอบหมายหน้าที่แก่ผู้ได้รับการเลือกตั้ง (กระทรวงยุติธรรม, 2555 : 6-8)

5. บทสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นตระหนักถึงข้อดีของการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิด อีกทั้งให้การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้กระทำผิดคืนสู่สภาพปกติ ซึ่งในประเทศไทยนั้น ไม่ได้มีการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก้ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำให้กลับคืนสู่สังคม ดังนั้นผู้เขียนเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 โดยมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในบทบัญญัติ ดังนี้

1. มีการกำหนดประเภทของกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ เพื่อให้จะให้ผู้ชมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มสนใจอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือกิจการของเรือนจำ

2. มีการสร้างระบบการติดต่อประสานงานที่ดีในการอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ กับเรือนจำ

3. มีการกำหนดให้ภาคประชาชนและชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เอง โดยภาครัฐจะเป็นฝ่ายที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดทั้งการพัฒนาที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการของเรือนจำ

กล่าวโดยสรุป หากประเทศไทยมีการแก้ไขกฎหมายราชทัณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือ แก้ไข และฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ และ

ฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง ย่อมส่งผลดีต่อตัวผู้ต้องขังที่จะได้ส่งเสริมให้เรียนรู้และฝึกวิชาชีพให้ตรงตามตลาดแรงงานจากภายนอก เมื่อตนได้รับการปล่อยพันธโทษแล้วสามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้รับการฝึกวิชาชีพจากภายในเรือนจำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ส่งผลให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลในสังคมภายนอกได้และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก โดยให้บุคคลเหล่านี้มีที่ยืนอยู่ในสังคมภายนอกและสังคมภายนอกก็ไม่มี ความหวาดกลัวกับการกระทำครั้งที่ผ่านของบุคคลดังกล่าวซึ่งก็ให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม นั่นเอง

6. บรรณานุกรม

กระทรวงยุติธรรม. (2555). การช่วยเหลือผู้กระทำผิดกฎหมายให้คืนสู่สภาพปกติของประเทศญี่ปุ่น (Offenders Rehabilitation of Japan). ประเทศญี่ปุ่น: กระทรวงยุติธรรม.

กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน. กรุงเทพฯ : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. หน้า 1

ธานี วรรภักดิ์. (2555). หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์. (ออนไลน์). [เข้าถึงได้จาก].

<http://www.correct.go.th/newcorrectweb/index.php/authority-and-division>.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

วิจักดิ์ ปัญญาณี. (2559). ปัญหาการใช้ดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำในการลงโทษทางวินัยกับผู้ต้องขังและการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์นี้หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.